

Det icke prissatta - men av värde

exemplet **VINKLA**

Vägar i natur- o kulturlandskap

Huvudarbetsgrupp
Dr. Hans Antonson
Docent Lennart Folkesson
Dr. Anders Larsson
Prof. Kristina L Nilsson

VTI
VTI
SLU
LTU proj.ledare

vti

Syfte & Mål

PROJEKTTID: 2009—2012

SYFTE: att åstadkomma en effektivare behandling av natur- och kulturvärdena i hela landskapet inom stad och landsbygd i vägplaneringsprocessens alla faser

MÅL: Förslag på förbättringar en effektivare planeringsprocess där natur- och kulturvärdena ges adekvat behandling genom att integreras i hela vägplaneringsprocessen från förstudie till uppföljning och erfarenhetsåterföring.

Fallstudie E18, Lekhyttan - Adolfsberg i Örebro län

Kriterier för strategiskt val av fall:

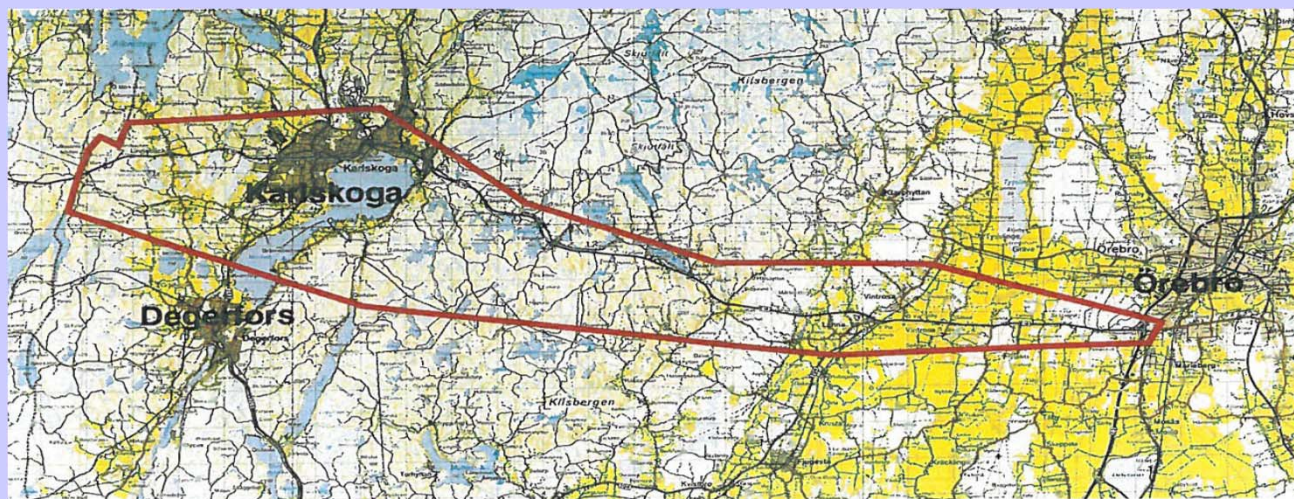
innehålla värdefulla natur- och kulturvärden

vara stort eller vara en del av ett stort projekt,

vara komplicerat som belyser intressanta processproblem,

ha haft erfaren/na projektledare

vara nyligen avslutat eller närma sig avslutning,

Utredningsområdet sträcker sig från Värmlands länsgräns i väster till Örebro (E20) i öster.

Metodik

Dokumentanalys

En systematisk granskning av dokument för att undersöka trender, spår och mönster. Tyngdpunkten i analysen var att kritiskt granska.

Fältarbete

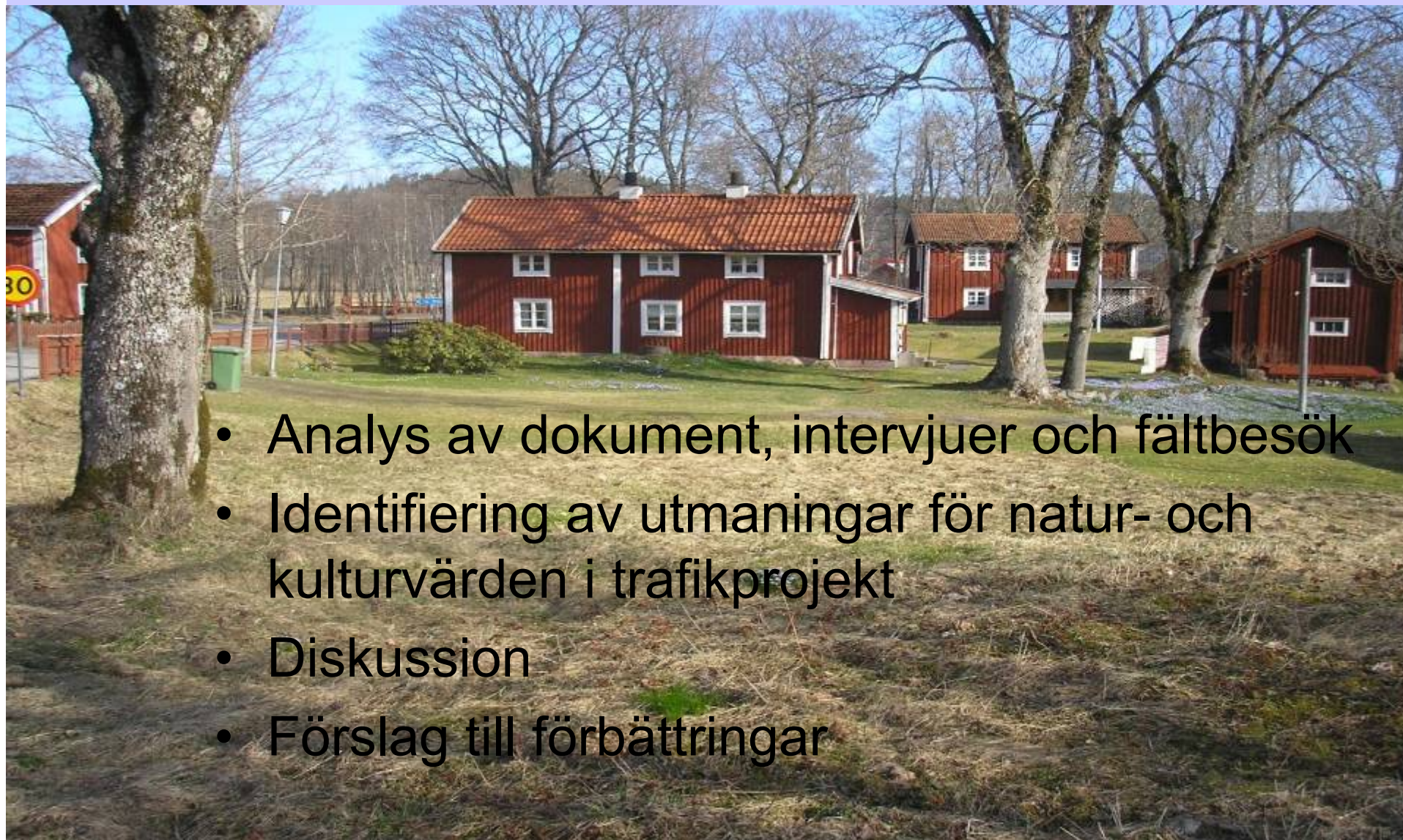
Gruppen gjorde en resa med tillsammans med en konsult med många stopp utmed E18,

Semi-strukturerade intervjuer

11 intervjuer med berörda vid E18, länsstyrelse, konsultföretag, Vägverket, hembygdsförening/bygdeförening, forskare

3 intervjuer med s.k. nyckelpersoner med övergripande kunskap om planering eller natur- och kultur.

Identifiering av utmaningar för natur- o kulturvärden i trafikprojekt - genomförande

- Analys av dokument, intervjuer och fältbesök
- Identifiering av utmaningar för natur- och kulturvärden i trafikprojekt
- Diskussion
- Förslag till förbättringar

Olika perspektiv på natur- och kulturvärden

- "Allt är värdefullt och bör bevaras"
- Utgångspunkt i projektet inte i landskapet
- Rödlistade arter och utpekade fornminnen är värdefullt
- Bristande kunskap om indirekta och kumulativa konsekvenser

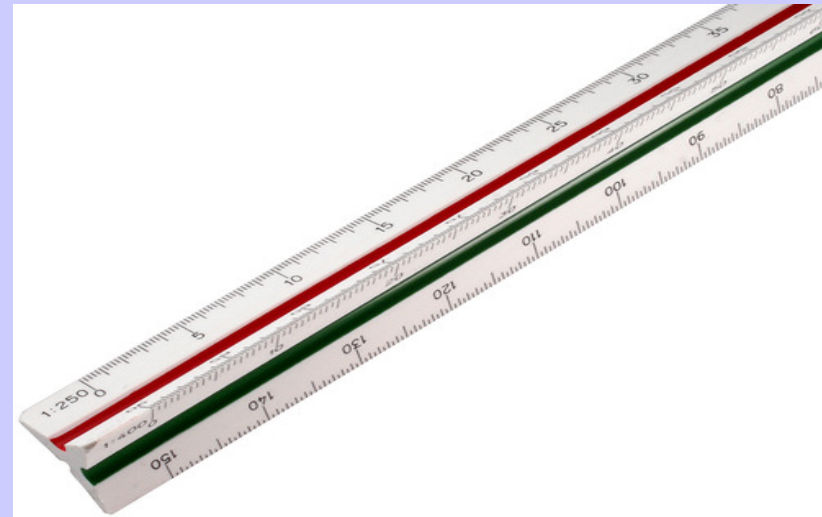
Landskapets värden

- Brist på helhetssyn
- Europeiska landskapskonventionen inte särskilt känd
- Mer fokus på brukande och utveckling än bevarande

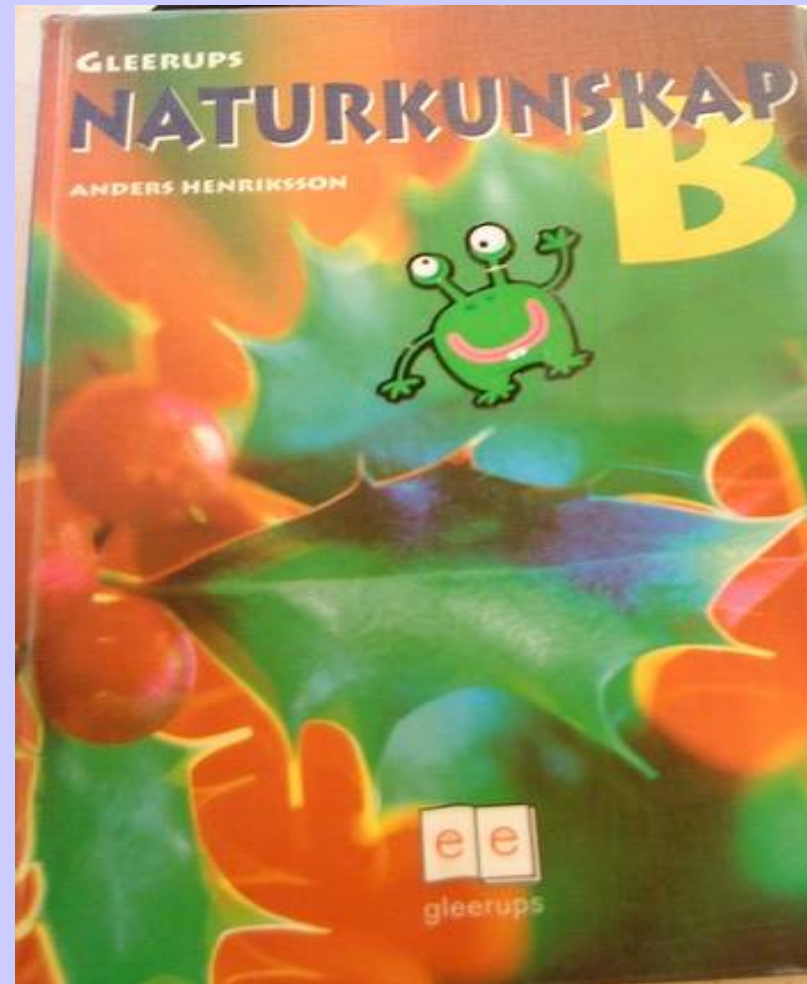
Skala i förhållande till planeringsnivå

Natur- och kulturvärden kan identifieras i olika skalor, skeden och detaljeringsnivå, men analyseras och behandlas inte sällan i olämplig skala i förhållande till planeringsnivå

Kunskap erfarenhet, ny information

- Kunskap om natur- och kulturvärden ojämnt fördelad mellan aktörerna
- Bristande kunskap om indirekta och kumulativa effekter och konsekvenser
- Gammal kunskap och befintliga data, istället för nya eller fördjupade undersökningar o forskning

Professioner o särintressen

- Expertmakt – Specialkompetens skymmer generalisternas helhetssyn
- Aktörens bakgrund o erfarenhet styr arbetet

Samverkan

- För lite samverkan mellan aktörer och mellan aktörer o intressenter
- Konkurrens hindrar samverkan
- Lokalkunskap lite nyttjad

Hjälpmedel och verktyg

- Handböcker används för lite – några visste inte att de fanns!
- Liten användning av checklistor
- Miljökonsekvensbeskrivningarna fungerar inte som avsett

Kunskapsöverföring mellan planeringsnivåer

- Bristande dokumentation av beslut
- Bristande uppföljning av beslut
- Faktiskt utförande \neq beslutat utförande
- Bristande informationsöverföring mellan skeden, konsult- o personalbyte

Uppföljning och erfarenhetsåterföring

- Liten grad av uppföljning
- Kriterier för val av miljöaspekter att följa upp saknas
- Erfarenheter förs inte tillbaka till organisationen
- Erfarenhetsåterföring till framtida projekt uteblir

Transportpolitiska mål

Funktionsmålet och hänsynsmålet ska vägas lika!

Planeringssystem för transportinfrastruktur

Från "...och att hänsyn tas till stads- och landskapsbilden och till natur- och kulturvärden"

Till "Hänsyn **ska** tas till stads- och landskapsbilden och till natur- och kulturvärden"

(Lagrådsremiss 16 febr 2012)

Tack för uppmärksamheten

Kristina L Nilsson, Prof.

Luleå tekniska universitet

Inst. för Samhällsbyggnad o naturresurser

Kristina.L.Nilsson@ltu.se

De icke prissatta miljöeffekterna Hur blir det? – Hur gör vi?

Underlag för workshopdiskussion – Kristina L Nilsson

Landskapets värden

- Brist på helhetssyn
- Europeiska landskapskonventionen behöver bli känd
- Mer kunskap om syn-tesmetoder
- Krav på större landskapsområden där natur- o kulturvärden sätts i sammanhang
- Mer fokus på brukande och utveckling än bevarande

Skalområden - Detaljeringsnivå

- Natur- och kulturvärden kan identifieras i olika skalar, skeden och detaljeringsnivå, men analyseras och behandlas inte sällan i olämplig skala i förhållande till planeringsnivå
- Trafikplaneringsprocessen bör ha lika stor utgångspunkt i landskap o skala som i trafikbyggnadslogik
- Rekommendationer för hur viktiga natur- och kulturfrågor behandlas i lämplig skala och på lämplig sätt i respektive nivå och skede.

Kunskap erfarenhet, ny information

- Kunskap om natur- och kulturvärden ojämnt fördelad mellan aktörerna
- Bristande kunskap om indirekta och kumulativa effekter och konsekvenser
- Gammal kunskap och befintliga data, istället för nya eller fördjupade undersökningar
- Anordna fortbildning om landskap med natur- och kulturfrågor för personal och konsulter
- Tillgängliggör och uppmåna användning av relevant forskning om landskap, natur och kultur och uppmåna som grund för avvägningar.

Professioner o särintressen

- Expertmakt – Specialkompetens skymmer generalisternas helhetssyn
- Aktörens bakgrund o erfarenhet styr arbetet
- Checklistor och erfarenhetsåterföring för att minska personberoendet
- Bredd på kompetens behövs inom projektgrupper

Samverkan

- För lite samverkan mellan aktörer och mellan aktörer o intressenter
- Konkurrens hindrar samverkan
- Lokalkunskap lite nyttjad
- Bättre rutiner o regelbundna möten mellan involverade aktörer
- Öka uppmärksamheten och ta tillvara på lokalbefolkningens kunskap om sitt landskap.
- Använd utvidgade och varierade metoder för samverkan med organisationer och allmänhet

Hjälpmedel och verktyg

- Handböcker används för lite
- Lite användning av checklistor
- Miljökonsekvensbeskrivningarna fungerar inte som avsett
- Utveckla de nya MKB-handböckerna till mer attraktiva och användarvänliga
- Utveckla checklistor för att säkerställa att alla väsentliga aspekter i trafikprojekten går igenom och hanteras
- Utveckla upphandlingen av MKB till ett effektivt styrinstrument för bättre behandling av landskaps, natur- och kulturfrågor

Kunskapsöverföring mellan och inom planer

- Bristande dokumentation av beslut
- Bristande uppföljning av beslut
- Faktiskt utförande \neq beslutat utförande
- Bristande informationsöverföring mellan skeden, konsult- o personalbyte
- Synliggör avvägningen mellan olika värden och mellan olika intressen inför beslut.
- Krav på dokumentation av beslut på alla planeringsnivåer
- Säkerställ överföring av information mellan trafikplaneringens olika skeden
- Säkerställ informationsöverföring vid konsult- o personalbyte

Uppföljning och erfarenhetsåterföring

- Liten grad av miljöuppföljning
- Kriterier för val av miljöaspekter att följa upp
- Erfarenheter förs inte tillbaka till organisationen
- Erfarenhetsåterföring till framtida projekt uteblir
- Effektiva och regelbundna rutiner för erfarenhetsåterföring
- Sammanfattande utvärderingssteg efter avslutat projekt
- Säkerställ och följ upp att beslutade åtgärder genomförs

Olika perspektiv på miljö, natur
och kultur

Kunskap – vetenskaplig kontra
erfarenhet

Professioner – olika perspektiv
– från novis till excellent

Hårda/prissatta och mjuka/icke
prissatta värden